

ІНТЕРВ'Ю-ПОРТРЕТ

Ми продовжуємо серію інтерв'ю з нашими сучасниками – провідними науковцями в галузі педагогіки, зокрема методики навчання іноземних мов.

Методика навчання англійської мови в нелінгвістичних закладах вищої освіти: розширення кордонів і підкорення нездоланих наукових вершин – бесіда кандидата пед. наук Т. І. Коробейнікової з доктором пед. наук, професором, завідувачем кафедри прикладної лінгвістики та методики навчання іноземних мов Університету імені Альфреда Нобеля О. Б. Тарнопольським.

Шановний Олеже Борисовичу, дозвольте запросити Вас до дискусії на сторінках Вісника про сучасний розвиток наукової думки в сфері методики навчання іноземних мов і культур. Як філолог за фахом, викладач англійської мови й літератури, скажіть, коли у Вас виникло захоплення іноземними мовами? Із чого розпочався Ваш професійний шлях всесвітньо відомого методиста?

Свого часу, будучи ще юнаком, я був упевнений у тому, що кожна людина має бути корисною і чогось досягнути в житті. Незаперечним є той факт, що за будь-яких часів і в будь-якій державі є дві сфери, де можна себе найбільш яскраво проявити. Це політика та наука. Першою займатись, на мою думку, нецікаво, а іноді й соромно. Більш того, я з дитинства не захоплювався такими питаннями. Тому для мене прийнятною була друга сфера, а коли я почав опановувати фах філолога, то, обравши науковий шлях, я заявляв усім навкруги, в тому числі і собі, що готовий до наукових звершень у чому завгодно, тільки не в методиці навчання іноземних мов. Цей напрямок мені здавався неймовірно нудним, однак лише доти, доки я не наблизився до нього впритул. Сталося це вже після закінчення університету, коли я усвідомив, що методика – найцікавіша з наук, і більше того, вона – наука несамостійна, а базується на багатьох інших і черпає з них свої зміст і сенс. Я справді захопився нею ще й тому, що мій шлях ішов від психології, адже спочатку я прямував цим шляхом. Саме тому ті, хто звертаються до моїх робіт, можуть простежити, що в них дуже ґрунтовні психологічна й психолінгвістична складові.

Згідно з підрахунками Google Академії друге місце за цитуванням серед Ваших публікацій посідає «Методика навчання іноземної мовленнєвої діяльності у вищому мовному закладі освіти», а багато інших робіт останніх років присвячено нелінгвістичним спеціальностям, як власне й Ваша докторська дисертація «Оптимізація навчання іноземних мов у немовному ЗВО». Що спонукало Вас спрямувати свій науковий вектор у цьому напрямку?

Щодо вибору, то тут неабияку роль зіграли власне життєві обставини. Свою педагогічну діяльність я розпочав у нелінгвістичному закладі вищої освіти й багато років присвятив викладанню англійської мови для студентів різних спеціальностей. Звичайно, що практична діяльність і стала головним завданням наукового пошуку.

Виникає запитання, чи докорінно різняться підготовка студентів мовних і нелінгвістичних спеціальностей? А в чому вони схожі?

Справа в тому, що студентів мовного ЗВО вчити іноземної дуже просто, в них із самого вступу до закладу освіти, практично в усіх, високий рівень мотивації учіння. Тому, хоч як би погано їх вчили, вони здебільшого все одно навчаються. А ось навчання студентів нелінгвістичних

ЗВО – це справді “challenge”. Тому що, якщо перспективна мотивація є у них всіх, тобто вони розуміють, що без іноземної мови в наш час не обійтись, то зусиль до цього особливо їм докладати не хочеться. У цьому разі, щоб отримати від них позитивні результати, викладачу іноземної мови необхідно багато працювати та залучати дуже серйозні методичні підходи. Тобто з нелінгвістичними спеціальностями, щоб досягти успіху в опануванні студентами іноземної мови, потрібні висококваліфіковані компетентні викладачі. Власне кажучи, це й приваблює – труднощі в досягненні практичних цілей.

Тобто є труднощі й їх необхідно долати?

Так. Це цікаво. Особливо, якщо займаєшся наукою не тільки заради грошей чи кар'єри, а хочеш справді чогось досягти, то ставиш цілі в здоланні нескорених вершин. З нелінгвістичними ЗВО – це нелегкі цікаві завдання.

Для економічних спеціальностей Ви запропонували методіку англomовного занурення. Чи можливо й доцільно її впроваджувати для інших спеціальностей?

Для економічних спеціальностей ми цю методіку розробили й застосували на практиці. Загалом, вона є прийнятною для будь-яких нелінгвістичних спеціальностей. Для мовних спеціальностей вона не потрібна. Це зумовлено тим, що студенти-філологи вже занурені. А для нелінгвістичних спеціальностей ця методіка дуже потрібна. Але виникає питання щодо того, чи можливо її впровадити. Відповідь залежить від дуже багатьох чинників. Якщо звернутись до деяких моїх робіт із цієї теми, то їхній перелік можна чітко простежити. Але найголовніша причина успіху чи неуспіху – чи вдається сформувати у студентів мотивацію. Якщо вона сформована, то всі інші проблеми зникають автоматично. А якщо це не вдається, то навряд чи можна розраховувати на серйозні результати. Чи можна її формувати? Можна. Але більшість викладачів просто не вміють.

Чи достатньо викладачеві творчого підходу до викладання іноземної мови, щоб сформувати позитивну мотивацію?

Ні. Існують абсолютно чіткі прийоми, методіки й процедури. Відповідну мотивацію до вивчення іноземних мов можна формувати в тому разі, якщо створити умови, що дають можливість тому, хто навчається, самому висловлюватись і самостверджуватись засобами іноземної мови. Тому що в будь-якої людини, після того як забезпечені її базові фізичні потреби, тобто вона сита, має дах над головою тощо, найголовніша потреба, яка залишається, – це потреба в самоствердженні. Точніше сказати, в самовираженні для самоствердження в своїх очах і в очах тих, хто оточує. Якщо Ви зможете створити такі умови, надасте можливість самовиражатись і самостверджуватись засобами виучуваної іноземної мови, то така високопозитивна мотивація ваших учнів чи студентів буде сформована. Як це зробити? Через опанування та застосовування конкретних чітких процедур викладання

У 2017 році список Ваших публікацій поповнила монографія “Методіка навчання англійської мови дорослих поза межами вишівських мовних програм”, в якій висвітлено як теоретичні питання організації групових мовних курсів, так і досвід Вашої школи “Центр іноземних мов професора О.Б. Тарнопольського”. Якими принципами організації навчання необхідно керуватись, аби досягти таких результатів, як Ваша команда?

Наш центр вдало працює вже 26 років. Є, зокнайменше, декілька об'єктивних причин, які й надають нам переваги в ефективному й перспективному розвитку. Перша, здебільшого породжена державними закладами освіти, – це невисокий рівень викладання іноземних мов, що ґрунтується на вже застарілому й визнаному неприйнятним перекладно-граматичному методі. Моя команда керується тільки сучасними, розробленими нами, а в основному мною, науковими підходами. Ми зорієнтовані значною мірою на потреби слухачів, а в наш час – це підготовка до складання міжнародних іспитів з іноземних мов, таких як FCE (рівень B2). Тобто, ми обрали найскладніший, найважчий для викладання шлях. Однак наш інноваційний

науковий підхід дає свої результати. Про це свідчить контингент наших слухачів. Так, центр приймає не тільки студентів, школярів, дорослих, а й останнім часом на курсах збільшуються групи професорсько-викладацького складу з різних закладів освіти нашого регіону.

У “Центрі іноземних мов професора О.Б. Тарнопольського” є курси англійської мови. Скажіть, в якому професійному спрямуванні Ви вбачаєте необхідність і перспективу розвитку?

Із самого відкриття в центрі були курси ділової англійської мови, англійської мови для психологів тощо. Наразі популярним є General English, тому реально у нас працюють курси різних рівнів: для початківців (Starter or Beginner); передсередній (Pre-intermediate); середній (Intermediate); підготовки до FCE (Upper-intermediate) і Advanced. Інші не такі популярні вже багато років, навіть Business English. Спеціалізація на комерційній основі нечасто користується попитом, здебільшого є потреба в оволодінні загальною англійською мовою в тих, хто хоче здавати іспити, виїхати за кордон або ж викладати навчальні дисципліни англійською мовою.

Як визнаний у світі методист, що Ви порадили б науковцям, які мають бажання заявити про себе за межами України?

На мою думку, починати слід із участі в міжнародних програмах. Особливої уваги заслуговують такі програми, як “Fulbright”. Щодо власного досвіду, то після моєї першої поїздки за кордон за програмою імені Фулбрайта, я як науковець відчув себе зовсім в іншій ваговій категорії. По-перше, мені був доступний величезний обсяг інформації. По-друге, мені стали зрозумілими підходи, про які тут просто не знають. Наприклад, на сьогодні я зосереджений на розробці “Principled Pragmatism Approach”. Це абсолютно новий підхід, який в Україні взагалі ще невідкритий. Я також займаюсь конструктивістським підходом, українські науковці цього питання ще не торкались. Запорукою моїх досягнень у цих напрямках і стало те, що в мене був доступ до невідомих нашим колам першоджерел. Крім того, завдяки таким програмам вдається познайомитись з цікавими людьми, знайти однодумців і далі продовжувати з ними співпрацю. Якщо говорити про “Fulbright Awards”, то це програма-премія, яка пропонується не більше одного разу. Мені пощастило двічі, а це – виняток. Свого часу я був учасником “Regional Scholar Exchange Program” у США. Однак це дало набагато менше результатів у науковій сфері. Я переконаний у тому, що, якщо науковець має бажання стати перспективним, то необхідно подавати заявки доти, поки не пройдеш на різні міжнародні програми.

Олеже Борисовичу, як член редколегії, рецензент багатьох вітчизняних й іноземних фахових видань, автор фундаментальних робіт, які вийшли за межами України, що Ви могли б сказати про помилки українських науковців при поданні англомовних статей, зокрема до публікації в збірниках і журналах, включених до баз Scopus і Web of Science?

Помилка дуже проста. Зазвичай автори пишуть англійською мовою як рідною, я маю на увазі формат написання. Справа в тому, що є дуже цікаве дослідження, яке провів Роберт Каплан. Він описав, як викладають на письмі свої думки представники різних народів. Так, наприклад, якщо уявити схематично, носії англійської мови дотримуються прямої стрілки, вектора. Тобто автор обирає тему, питання і не відхиляється від неї жодним чином. Представники романських народів пишуть “зигзагом”. У семітської етномовної групи, наприклад арабів, схема схожа на спіраль, тобто коло за колом, а в кінці з’являється основне питання. Якщо простежимо, як викладають думки слов’янськими мовами, то малюнок буде схожий на романську схему, але тільки лінії “зигзагу” подекуди будуть переривчасті. Це означає, що асоціації за бічними ланцюгами, один бог відає куди заведуть. Тому, якщо згадати нашу класичну літературу, то тільки там є такі висловлювання: “... повернемося до нашого героя”. Така сама ситуація простежується й у статтях. Отримуючи такий твір, редактор дивиться й одразу відправляє його в кошик. Пояснення просте – стаття написана не за форматом. Проблема в тому, що в нашій країні, на жаль, не навчають, як правильно писати англійською мовою тексти різних жанрів. Все зводиться до завдання в написанні твору за окремою темою.

В цьому напрямку маю певні розробки й статті, які зацікавили американців і були опубліковані за океаном. Перед тим як оформити англomовну статтю, нашим науковцям необхідно навчитись, як це прийнято робити в науковому товаристві носіїв цієї мови. Існують спеціальні підходи: Process Writing, Genre Writing, а також підручники, наприклад “Writing Academically”, якими доцільно користуватись.

Дякуємо Вам за цікаву розмову та вагомi поради! Сподiваємось на її продовження та Вашi новi публiкацiї на сторiнках Вiсника!

ДОСЬЕ

Тарнопольський Олег Борисович – всесвітньо відомий науковець у сфері методики навчання іноземних мов. Доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри прикладної лінгвістики та методики навчання іноземних мов Університету імені Альфреда Нобеля.

Член спеціалізованих учених рад: Південноукраїнського державного педагогічного університету ім. К. Д. Ушинського К 41.053.04 (2006-2012 рр.); Київського національного лінгвістичного університету Д 26.054.01 (2003-2014 рр.).

Почесний член Консультативної Ради Міжнародного Біографічного Центру (Велика Британія); член Дослідницької Ради Консультантів Американського Біографічного Інституту (США); член AEDEAN - Asociaciyn Espacola de Estudios Anglo-Norteamericanos (Іспанія); член IATEFL – International Association of Teachers of English as a Foreign Language (Велика Британія); член ESSE – European Society for Studies of English; член TESOL (США).

Біографія як науковця й освітянина включена у видання:

“Dictionary of International Biographies” (Cambridge (Велика Британія: The International Biographical Centre, 2002, 2003 pp.);

“1000 Leaders of World Influence” (США: The American Biographical Institute); “Outstanding People of the 20th Century” (Cambridge (Велика Британія : The International Biographical Centre, 2001.);

“Who's Who in the World” (New Providence, NJ (США): Marquis Who's Who) 1999 (16-те), 2000 (17-те), 2001 (18-те), 2002 (19-те), 2003 (20-те) 2004 (21-ше) 2005 (22-ге) 2006 (23-те) 2007 (24-ге), 2008 (25-те) pp.

Народився 21 грудня 1950 року в місті Дніпропетровськ, Україна. У 1972 закінчив Дніпропетровський державний університет й отримав диплом з відзнакою філолога, викладача англійської мови та літератури. Вільно володіє українською, російською, англійською й французькою мовами.

З 1973 по 1979 Олег Борисович проводив теоретичне й експериментальне дослідження інтенсифікації навчання лексики дорослих студентів, які вивчають англійську мову для спеціальних цілей у нелінгвістичному закладі вищої освіти. Семирічне теоретичне й експериментальне дослідження закінчилося захистом у 1979 р. дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук у Московському державному педагогічному інституті іноземних мов (тема дисертації “Интенсификация обучения лексике английского языка в неязыковом вузе”).

У 1992 завершив дванадцятирічне теоретичне й експериментальне дослідження проблеми оптимізації навчання іноземних мов студентів нелінгвістичного закладу вищої освіти. Результатом наукового дослідження став захист дисертації на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук у Московському державному університеті (тема дисертації “Основы оптимизации обучения иностранному языку в неязыковом вузе”).

З 1993 по 2000 рік після розроблення повного набору матеріалів (6 книг, 11 аудіокасет, 12 комп'ютерних програм) для інтенсивного курсу усного повсякденного й ділового спілкування англійською мовою та упровадження цього курсу в навчальний процес, провів

теоретичне й експериментальне дослідження інтенсивного навчання загальної та ділової англійської мови україно-/російськомовних дорослих. Дослідження проводилось не тільки в Україні, але й у США під час участі в програмі імені Фулбрайта.

1997-2001 рр. – дослідження навчання етикету комунікативної поведінки в повсякденному спілкуванні (навчання англійської мови як іноземної в Україні). Дослідження проводилось не тільки в Україні, але й у США під час участі у Програмі регіонального обміну науковцями.

З 1999 р. по теперішній час займається дослідженням теорії, методики та практики навчання письма тих, хто вивчає англійську мову;

2001-2003 рр. – розроблення нової концепції й підручника ділової англійської мови для України;

2008-2011 рр. – розроблення нової концепції й підручника англійської мови професійного спрямування для здобувачів вищої освіти за напрямом “Психологія” для України;

2006 р. – по теперішній час – дослідження з упровадження програм англійської мови за направленням студентів ЗВО економічних напрямів;

2008 р. – по теперішній час – дослідження з упровадження конструктивістського підходу до навчання англійської мови для спеціальних цілей у ЗВО України;

О. Б. Тарнопольський є членом редколегій, редактором і рецензентом фахових вітчизняних і міжнародних видань, зокрема:

з 1997 р. по теперішній час – член редколегії журналу “Іноземні мови”;

з 1998 р. по теперішній час – член редколегії Вісника Київського національного лінгвістичного університету. Серія Педагогіка та психологія;

з 2003 р. по теперішній час – член редколегії Вісника Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна “Проблеми перекладознавства, комунікативної та когнітивної лінгвістики”;

2003 р. – редактор-консультант “The Contemporary Who’s Who” (видання Американського Біографічного Інституту в США);

2003-2006 рр. – редактор “Business Issues” і Вісника “Business English Special Interest Group” IATEFL (International Association of Teachers of English as a Foreign Language), член Комітету Business English Special Interest Group (Велика Британія);

з червня 2003 р. по 2010 р. – рецензент пропозицій щодо представлення доповідей на щорічній Конференції TESOL “Interest Section English as a Foreign Language”;

2013-2014 рр. – член редколегії “Open Journal on Education” (США);

з 2013 р. по теперішній час – член редколегії “Journal of Teaching English for Specific Purposes” (Сербія);

з грудня 2008 р. по теперішній час – член редколегії “The Reading Matrix Journal” (США) й редколегії “APAMALL Journal” (Азіатсько-тихоокеанський регіон, Тайвань);

з 2011 по теперішній час – головний редактор “Вісника Університету імені Альфреда Нобеля”, серія “Педагогіка і психологія” (Україна).

Має 396 **наукових публікацій**: 49 книг (з-поміж яких 24 підручники й навчальні посібники, чотири розділи в чотирьох колективних монографіях, три розділи в енциклопедіях), 86 тез доповідей на конференціях, 261 стаття у фахових журналах і збірниках (27 статей, одна книга, два розділи в двох колективних монографіях і три розділи в енциклопедіях опубліковані у США, одна книга, один розділ у колективній монографії, 22 статті – у Великій Британії, дві – в Канаді, одна – у Франції, одна – в Іспанії, дві – в Китаї, одна в Чеській Республіці, дві книги й одна стаття в Німеччині, одна в Ізраїлі, чотири в Сербії, одна в Болгарії, три статті й розділ в енциклопедії в Швейцарії, дві статті в Австрії, одна в Польщі, одна в ОАЕ, одна в Таїланді, одна в Норвегії). Одні тези доповіді опубліковані в Данії, одні – в Греції, одні – у Таїланді, одні – в Сінгапурі, одні в Румунії-Україні (спільна конференція). 123 публікації англійською мовою, одна – французькою, інші – українською й російською мовами, якими опубліковано праці в Україні, Росії, Узбекистані, Грузії, Республіці Білорусь.

Підготував і видав понад 150 робіт суто методичного характеру (методичних вказівок і розробок, програм і робочих програм дисциплін, конспектів лекцій, аудіо- й відеоматеріалів, комп'ютерних навчальних програм, збірників контрольних завдань і тестів тощо). Один патент на корисну модель.

Виступив із 208 доповідями на 203-х професійних конференціях, семінарах і симпозиумах, що проводились в Україні, Росії, Білорусії, Узбекистані, США, Великій Британії, Франції, Іспанії, Польщі, Фінляндії, Швейцарії, Греції, Нідерландах, Австрії, Монако, Чеській Республіці, Німеччині, Данії, Китаї, Сербії, Таїланді, Сінгапурі, Румунії-Україні (спільна конференція), Туреччині. 52 доповіді оприлюднено англійською мовою, одна – французькою, інші – українською й російською мовами.

Організатор міжнародних наукових заходів, з-поміж найбільш знакових подій Міжнародна конференція “Teaching General and Business English in Eastern Europe: Why and How?” у Дніпропетровському університеті економіки та права (2009 р., Україна); Міжнародна конференція “Teaching Business English in Eastern Europe: Why and How?” (2004-2006 рр., Україна); Міжнародна (українсько-американська) конференція “Інноваційні підходи до викладання іноземних мов та культур у новому тисячолітті” (2002 р., Україна).

Професійні нагороди, премії, гранти:

2018	Подяка від Президії національної академії наук України “за активну роботу з творчої інтеграції вищої школи і науки, вагомий особистий внесок в організацію навчально-дослідницького процесу, виховання висококваліфікованих наукових кадрів”
2018	Відзнака “За сумлінну працю від Всеукраїнського об’єднання “Країна”
2014	Почесна грамота Верховної Ради України за “заслуги перед українським народом”
2013	Грамота від Президії Асамблеї ділових кіл
2012	Golden decoration for Ukraine for Pedagogical Sciences in Absolute championship of the II stage of Research Analytics Championship in pedagogical sciences, psychological sciences and the I stage of the Research Analytics Championship in the philological sciences (London, May 16-May 21)
2012	Silver diploma for Ukraine for Pedagogical Sciences in Alpha-championship of the II stage of Research Analytics Championship in pedagogical sciences, psychological sciences and the I stage of the Research Analytics Championship in the philological sciences (London, May 16-May 21)
2008	Медаль “За вклад в науку” від Благодійного фонду „Планета Альфреда Нобеля”
2008	Звання “Заслужений професор Дніпропетровського університету економіки та права”
2006	Почесне звання “Заслужений працівник освіти України”
2005	Почесна грамота Верховної Ради України за “особливі заслуги перед українським народом”
2005	Премія імені Фулбрайта з грантом на проведення досліджень у галузі навчання англійської мови як іноземної у США в Portland State University (протягом 4 місяців – січень-травень)
2003	Знак “Відмінник освіти України” від Міністерства освіти і науки України
1999	Отримав грант на участь у Програмі регіонального обміну науковцями та проведення дослідницької роботи у США (протягом 4 місяців – серпень-грудень – у Graduate School of Education, the University of Pennsylvania, Philadelphia).
1994	Премія імені Фулбрайта з грантом на проведення досліджень у галузі навчання англійської мови як іноземної у США в English Language Institute, State University of New York at Buffalo (протягом 4 місяців - серпень-грудень)
1991	Диплом, третя премія й нагрудний значок “За отличные успехи в работе” від Державного комітету СРСР з народної освіти (Росія, Москва)
1990	Третє місце за книгу “Методика обучения английскому языку на I курсе технического вуза” на конкурсі Держосвіти СРСР “Новые технологии обучения” (Росія, Москва)